

Hvirring Sogns Lokalhistoriske Forening

Nyhedsbrev nr. 14 *AS 14A*

februar 2017

Den, der ager med stude, kommer også med!

Dette gamle ordsprog må vel være passende her. Vi ved, at fotografier uden for fotografens "studier" bliver mere brugte omkring 1880-erne. Emnerne skulle dog kunne stå helt stille i flere minutter for, at billedet kunne få passende lys til at blive dannet. Så billedet her er klart arrangeret. Bemærk plovmandens lange merskumspibe – den var garanteret ikke i mundvigen, når rigtig pløjning var i gang. Pesonen må være Hans Pedersen – ejer af Skovhuset – en mindre gård på Skovhusvej – mere om det inde i bladet. Billedet er formodentligt fra ca. 1890.

Husk generalforsamlingen torsdag 16. februar 2017 kl. 19.00

Efterfølgende byder vi på en kop kaffe og foredrag af forfatterne til Danmarks Teglværker, Hedensted Kommune – Verner Bjerre og Jacob Hanquist Petersen. Emnet skal være "Teglværker i Hvirring Sogn".

SKOVHUSET – EN LOKALHISTORIE

Den smukke gamle gård, vi nu til dags kender som Skovhusvej 23 skråt over for Skyggerslund, hedder Skovhuset og ejes nu af Kirsten Sørensen og Lars Vieland Nielsen. Tidligere var det skovfogedbolig under Rask Hovedgård. Senere fik den tillagt mere jord – ca. 10 ha. og blev fæstegård under Rask Hovedgård. Gården blev senere under navnet Skovhuset købt fri af sin fæster og forblev i familiens eje gennem flere generationer.

Om en af dem skal der fortælles i denne lille historie, men først dette luftfoto-grafi fra ca. 1952, der viser ejendommen, som den så ud fra luften. Ser man godt efter, opdager man, at der er 4 personer ude i haven, der kigger op mod flyet. Hvem det er, vides ikke, men ejerne på denne tid er John Poulsen (1905) og hans kone Karoline Amalie Poulsen født Skovmand her på gården i 1906. De har børnene Thorvald (1928), Sigfred (1930), Inger (1932) og Frode (1935). Via dem har lokalarkivet modtaget diverse gamle dokumenter, der sammen med oplysninger fra kirkebøger og folketællinger muliggør en beretning, som denne.

Konen på gården var således datter af Ane Marie Frederiksen (f. 1867) og Peter Hansen Skovmand (f. 1868), og de sad i aftægt på gården i mange år, idet Peter Hansen Skovmand først dør som 86-årig på gården i 1954. Ham skal vi her høre mere om, men først lidt om billedet af hans far på samme gård. Billedet af den

studepløjende mand er i familiens varetægt, men stillet til vores rådighed for affotografering. De mener, at billedet er fra 80'ernes slutning, og at personen på billedet er Peder Hansen Skovmands far Hans Pedersen, der dengang var ejeren af Skovhuset. Han har så med

merskumspiben i munden stillet op til fotografering bag plov og stude. Vi ved imidlertid fra et bevaret stilehæfte, at sønnen Peder Hansen Skovmand er på højskole eller landbrugsskole i 1889 som ca. 20-årig.

Stilen viser på sin egen måde, at skolegangen ikke har sat sig eget dybe spor af danskundskaber i den tids elever, men den viser også, at højskoler / landbrugsskoler klart tog udgangspunkt i den kendsgerning og underviste eleverne ud fra det niveau, de havde. Samtidigt er stilen også et meget interessant indblik i de lokale udmøntninger af datidens spændinger mellem højre og venstre, som var det altopslugende politiske emne i provisorietiden, hvor Estrup sad som regeringsleder på kun ganske få konservative mandater, mens venstre sad med det store flertal i Rigsdagen.

Da man før 1901 ikke havde parlamentarisme (en regering må ikke have et flertal i Folketinget mod sig), fortsatte kongen med at udnævne Estrup som konseilspræsident (statsminister) selv om der klart var et kæmpestort flertal imod. Den lovgivende myndighed var dog Rigsdagen, så op gennem 80'erne og 90'erne kunne Estrupregeringerne ikke få sine love gennem Rigsdagen (Folketing og Landsting). Han regerede derfor via provisoriske love. Finanslovene var også provisoriske, og for at kunne opdrive disse skatter i "fjendeland" – de fleste bønder var venstrefolk – måtte han oprette et paramilitært gendarmkorps. Stilen og lærerens afsluttende kommentar skal ses i denne kontekst.

En Beskrivelse om en Landsby
Hornborg en en Landsby, der ligger 2
Mil vest for Horsens, cirka 3 Mil nordvest
for Vejle. Det er en smuk Bøgen med flade
Marker og gode Enge, der vokser godt Korn
og græsdepot. Byen ligger lidt spredt, der er
28 Gaarde og 24 Huse. Nogle af Gaardene
er større Gaarde, der har 4 Trøghedsheste og
16 til 28 Høer, samt nogle Ung kreaturer.
Der er en Kirke nord i Byen, Skolen
ligger ved Kirken. Præsteboligen midt i

Byen. Posthuset ligger langt til Syd i
Byen; men det er kommen til at ligge der
af en fejltagelse, da det skulde have været
ude i en af Hk H. Petersens Gluse, der ligger
en halv Fjerdingsvej vest for Byen; men der
kom en Skand i Vejen med en Skude, og det
var meget flumt, da Petersen saa lidt 2 Gluse
til at staa tomme, og det var ikke ret tilpas for
ham, at Venstre vilde have Haand i Flanke med
Den Konervative ~~Klub~~ Klubs Formand, da det
skulde have gaaet af i al Hemmelighed.

Fornevnede Petersen er Klubbens Formand, der er
ikke mange, der er bedre Ordstyrer, en kan sige det
blev bevist ved disse Møder, som de holdt i Uldum
og Molgjer. I Uldum des ringede han, men det
hjælp ikke noget. I Molgjer sluttede han Mødet,
for det blev staknut, og rejste hjem med uforrettet
Lag. Engang i Vinteren 87 og 88 var der Møde i
Skolen, men det ^{skulle} var af Løgnepresten, og der var
des ikke mange Konervative med ~~det~~, men samme
Aften blev der slaat en frosem Jordplumpe
ind af Vinduet til Kapellanen. Klumpen var
saa stor, ~~at~~ ingen Dreng kunde have gjort det,
men skullet. var ikke større, end at 2 Fingre
kunde gaa derind, saa det var merkligt, men det
er meget, der gaar stunderlig til i denne tid.

da det er meget usædvanligt. Klubben har
 haft flere Vellykkede Fester. I denne Tid er der end
 et tynne Bidrag til et Gæstebus, som skal opføres
 til Sommer. Det
 Pilen er vel politisk, og det egentlige
 Emne vil meget passende; men lad
 være. L. H.

Efter endt skoleophold kan vi af folketællingen for 1890 se, at Peder Hansen Skovmand atter er hjemmeboende på Skovhuset sammen med forældrene. Han er nu på vej mod at blive den kommende ejer af gården, som han nu er med til at drive. Den 11. april 1894 overtager han ejendommen i henhold til vedlagte skøde og bliver gift med Ane Maria Frederiksen. I 1896 udvides familien med datteren Johanne Kristine Skovmand, og i 1906 kommer Karoline Amalie Skovmand til. Det er hende, der sammen med sin mand John Poulsen, kommer til at føre gården videre.

221^{ku} Skyøde!

Underskuen Gaardejer Hans Pedersen af
Hornumskov erbynder at have solgt og afhandlet,
begge, og herved skyøder og aldeles overdrager til
sin søn Peder Hansen den mig, Skyøde
løst 10 Decbr 1858 tilhørende Gaard i Hornumskov,
Hvirring Sogn, „Rask Skovhus“ kaldet, med Tilhø-
gende skifteat under:

169
Matrikel 23 for Hartk. 1 til 2 kg 1 M. Gammelkøl 3te 81te
samt Høngekræftvænder af Hartkomet

Med Ejendommen følger derhos foruden Bygninger
og Jorder, som mur sten- og jordfaste Tilbehør, end
videre dens Besætning og Triftenventar, Uld og Ind-
be samt den paa Ejendommen værende Sed, Aul, Af-
grøde og Gjødning saa og Brændestakkerne, al-
ne med Udtagelse af den Sed af Indtækt, som
jeg ved Aflygtskontrakt af Dags dato har forle-
holdt mig og Hustru at indtage til Brug paa vor
Aftagt

Købssummen er akkorderet til 7700th. skruer
Ejeren Hans Pedersen Hundrede Kroner, hvoraf 2000th. reg-
nes lodet medfølgende Løse, og da min Hustru Peder
Hansen af bemeldte Købssum har bevilget
500th. ved at indstede en Pantekobligation til sin Sø-

N 1053

R af J

Købssummen er på 7.700 kr., heraf regnes de 2.000 kr. for løsøre – dog ikke det løsøre, forældrene har udvalgt til brug i deres aftægt på gården. Et pantebrev på kr. 500 udstedes til søsteren, mens værdien af aftægtsudgiften beregnes til 2.000 kr. I øvrigt fremgår det, at Skyggerslund har en vejret over jord, der tilhører Skovhus. Peder Hansen Skovmand skulle i øvrigt efter sigende være en dygtig landmand. Blandt efterladenskaberne findes et regnskabshæfte for årene 1904 til 1906.

Alle indtægter og udgifter er sirligt anført, og hvert år har vist et overskud. Af regnskabet fremgår det således, at en daglejer i august måned kostede 2 kr./dag, og at kosten til ham desuden var sat til 1 kr./dag. I august 1905 havde han haft 14½ dags daglejerhjælp. I november samme år købte Peder Hansen Skovmand 2 stude – de var dyre – han måtte betale 221,65 kr. for dem.

Skatteregnskabet for 1906 blev gjort op således:

• Skattepligtig indkomst	434,58 kr.
• Ejendomsværdi med besætning	10.710,00 kr.
• Gæld og aftægtsbetaling	10.037,00 kr.
• Formue	683,00 kr.

Efter sigende skulle Peder Hansen Skovmand have været en ret finurlig fyr, og en af fortællingerne om ham er, at myndighederne havde meddelt ham, at han ikke måtte underskrive sig med navnet ”Skovmand”, da han jo ikke havde fået det navn tildelt ved dåben. Hertil skulle Peder Hansen Skovmand så have svaret, at han da nok skulle lade det navn vige, hvis blot myndighederne så kunne sørge for, at han ikke længere blev kaldt Peder Skovmand.

Jeg forestiller mig, at myndighederne efterfølgende har fortalt ham om muligheden for via myndighederne at få sit navn udvidet med ”Skovmand”. I

hvert fad fremgår det af kirkebøgerne, at han fra 1905 og fremover – også officielt hedder Peder Hansen Skovmand. Hans børn får kun det ene efternavn – nemlig Skovmand.

Som tidligere nævnt, lever Peder Skovmand et langt liv og dør først som 86-årig den 15. juni 1954. På billedet her ser vi ham som en

gammel mand - formodentlig som godt 80-årig i starten af 1950'erne.

Historien her er en lille lokalhistorie, der viser nogle få glimt fra vores nære fortid på denne egn. Mange andre lignende historier kunne tages frem fra gemmerne på vore lofter, og hvor vi ellers har stuvet de gamle dokumenter og billeder hen. Heldigvis har lokalhistorisk arkiv fået del i nogle af disse, så små historier som denne kan skrives. Hvis I som læsere ligger inde med gamle billeder og /eller dokumenter, så kom og vis dem til os, så vi kan se, om det har interesse for vores lokale historie

Udarbejdet af Bent Henriksen den 18. dec. 2016
for bestyrelsen i Hvirring Sogns Lokalarkiv

Arkivet "bor" på Rask Mølle Skole

Vi har åbent 1. og 3. torsdag 19 – 21 samt 3. torsdag 15 – 17

Der er lukket i skolernes ferier

Til beboerne i Hvirring Sogn

Bestyrelsen og arbejdskraft bag sognets lokalarkiv arbejder gratis.

Vi har mange udgifter – dem søger vi dækning for i vor medlemskreds.

Familiemedlemsskab er 75 kr./år – peronmedlemsskab er 50 kr./år.

Brug indbetalingsoplysningerne (korttype 73 med konto nr. 84743038)

Gør I det, kan vi registrere jer som medlemmer.

**Du kan også betale kontant ved generalforsamlingen
eller til en af bestyrelsesmedlemmerne.**

Vi rundsender dette nyhedsbrev adresseløst i vort sogn.

Nogle af jer er allerede medlemmer - vi kan bruge mange flere.

Vi bevarer lokale historiske arkivalier og et lokalt engagement i sognet.

Husk generalforsamlingen torsdag 16. februar 2017 kl. 19.00

Efterfølgende byder vi på en kop kaffe og foredrag af forfatterne til
Danmarks Teglværker, Hedensted Kommune – Verner Bjerre og Jacob
Hanquist Petersen. Emnet skal være "Teglværker i Hvirring Sogn".

Byvandring i Rask Mølle

Torsdag den 18. maj om aftenen er der byvandring i de ældste gader i Rask Mølle. Under vandringen vil de enkelte huses historier blive fortalt. Jens Kjær vil deltage i den historiske fremlægning. Han er projektansat i Hedensted Kommune med opgaver inden for synliggørelse af vore lokale seværdigheder og hermed også dele af vor lokalhistorie.